

Фомичова К. С.

Fomychova K. S.

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

UKRAINIAN LIBRARIES ACTIVITY DURING MARTIAL LAW

24 лютого 2022 року на світанку наша рідна українська земля здригнулася від ворожих бомбардувань – це змінило життя кожного українця назавжди. Російська федерація напала на Україну по всій довжині спільного кордону, від Луганщини до Чернігівщини, а також із території Білорусії та окупованої автономної республіки Крим. Російські війська завдають авіаударів по ключових об'єктах військової та цивільної інфраструктури, руйнуючи аеродроми, військові частини, нафтобази, заправки, церкви, школи, лікарні та житлові будинки. Понад 10 мільйонів українців, у тому числі більша частина дитячого населення України, залишили свої домівки з початку війни. Про це заявила заступниця координатора ООН з надзвичайних ситуацій Джейс Меуя. За її словами, з них 6,5 мільйонів є внутрішньо переміщеними особами.

Люди, опинившись у таких умовах, потребують різноманітної допомоги, інформаційної та психологічної підтримки, дозвілля, що допоможе відволіктися від поганих новин. В умовах воєнного стану бібліотеки України продовжують свою роботу у різних формах, в залежності від ситуації у конкретному регіоні. У регіонах, де безпосередньо ведуться бойові дії, бібліотеки працюють у дистанційному режимі, надають віртуальні довідки та доступ до електронних каталогів, баз даних та віртуальних виставок. Бібліотеки Харкова були вимушені закрити свої двері для відвідувань через постійні обстріли міста, однак передали частину своїх фондів на станції Харківського метрополітену для містян, які там живуть, рятуючи себе та життя свої дітей. Однією з таких бібліотек є Харківська обласна бібліотека для дітей. Колектив бібліотеки у такий складний час підготував для маленьких користувачів декілька нових проєктів:

- Патріотичний онлайн флешмоб «Я з України»;
- Аудіозаписи казок «Добрі історії для малечі»;

- «Рідна мова: нетаємні таємниці» – для тих, хто хоче вдосконалити свої знання з української мови.

На Миколаївщині, яка від початку війни постійно зазнає ударів ворожої артилерії, деякі бібліотеки працюють тільки у дистанційному режимі, але є і ті, що продовжують відкривати свої двері для відвідувачів, зокрема Центральна міська бібліотека для дорослих імені Марка Кропивницького, яка налічує 21 філію та центральний заклад. Працівники бібліотеки займаються обслуговуванням користувачів, допомагають людям похилого віку скористатися комп'ютерами з доступом до мережі Інтернет. Також у бібліотеці ведеться робота по вилученню з фонду російських детективів та їх заміна на твори українських письменників.

Важливою в умовах воєнного стану є робота публічних бібліотек України у регіонах, де не ведуться активні бойові дії, вони приймають до себе найбільшу кількість переселенців. Книгозбірні надають інформаційну підтримку внутрішньо переміщеним особам та свої площі у формі коворкінгу. Однією з таких бібліотек є Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека, що має зручне розташування та знаходиться поряд зі штабом допомоги переселенцям. Книгозбірня надає послуги сканування та ксерокопіювання документів, також безоплатно кожен користувач за необхідності може зарядити свої гаджети. Окрім цього, у бібліотеці можна отримати доступ до мережі Інтернет та за потреби консультацію співробітника з питань користування порталом державних послуг «Дія» та отримати адміністративні послуги онлайн. Хмельницька ОУНБ обслуговує вимушених переселенців із 2014 року. Тут проводять майстер-класи та заняття з психологами. Співробітники бібліотеки пропонують не лише провести вільний час у бібліотечному просторі, але й ознайомитись з найкращими зразками української, світової та краєзнавчої літератури, літературою для дорослих та дітей. В бібліотеці також є можливість переглянути документальні фільми з колекції DOCU Клуб – Docudays UA, екранізації книжок сучасних українських письменників, українські мультфільми. І навіть послухати музику на вінілових платівках. Бібліотека також співпрацює з Хмельницьким

академічним обласним театром ляльок, де діє соціальний проєкт «АРТ-терапія», призначений для дітей-переселенців та молодших мешканців Хмельницького. Також для наймолодших відвідувачів, віком від 1,5 до 5 років працює міні-театр «Бейбі-бум» та влаштовується показ мультфільмів. На другому поверсі відбуваються цікаві майстер-класи, які проводять, у тому числі, і працівники бібліотек міста. Соціокультурні заходи та арт-терапія мають позитивний вплив як на дитячу так і на дорослу категорію користувачів, сприяють нормалізації психологічного стану.

В умовах воєнного стану відновили свою роботу і бібліотеки Тернопільщини. «Тернопільська міська централізована бібліотечна система» з 10 березня 2022 року відкрила для відвідування усі 12 книгозбірень. Вони надають свої послуги як місцевим мешканцям так і вимушеним переселенцям. Користувачі можуть скористатися послугами читальних залів, комп'ютерами, під'єднаними до мережі Інтернет, та безоплатною Wi-Fi-зоною. Ці послуги особливо актуальні для школярів та студентів, які під час війни продовжують навчатися у дистанційному режимі. Для дітей молодшого віку функціонують дитячі книгозбірні, у яких можна почитати книжки разом з батьками та помалювати. Також у холодну погоду співробітники бібліотеки запрошують усіх охочих на чай з печивом. Бібліотечна мережа контактує і з тернопільськими волонтерськими центрами. У книгозбірні міста можуть завітати волонтери, поспілкуватись, налагодити логістику, попрацювати з технікою.

Воєнний стан не став перешкодою для обслуговувати користувачів об'єднаних територіальних громад. Зокрема, районна бібліотека Волочиської ОТГ у Хмельницькій області надає активну інформаційну підтримку внутрішньо переміщеним особам. Серед послуг, що надаються, – користування мережею Інтернет, видача книг, перегляд періодичних видань. Для користувачів–переселенців підготовлений буклет «Для тих, хто вперше в нашому місті»; «Інформаційний довідник для громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території»; інформаційний список законодавчих матеріалів та Інтернет–ресурсів «Законодавство про права переселенців»; розроблено

інформаційний куточок «Пам'ятайте, безвиході не буває!», де розміщено інформаційні матеріали, а саме: дорожні карти, копії бланків заяв для отримання допомоги у службі соціального захисту та у центрі зайнятості населення, копії відповідних постанов, на підставі яких видається допомога. Генерування таких інформаційних продуктів показує єдність та незламність українського народу, а роль бібліотеки як провідної інформаційно-комунікаційної установи набуває в умовах воєнного стану фундаментального значення.

Бібліотеки України продовжують дистанційну роботу навіть на окупованих територіях. Таким прикладом є Херсонська обласна бібліотека для дітей, яка на своєму офіційному сайті та сторінці у Facebook продовжує інформувати користувачів про знаменні дати, ювілеї видатних українських письменників, патріотичні заходи та фестивалі, до яких можна долучитися дистанційно. Діяльність бібліотеки за таких обставин сприяє формуванню ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді.

Під час війни турбота про користувача не обмежується навіть державними кордонами. До міської публічної бібліотеки міста Болеславець (Польща) прибув транспорт із Збаража (Тернопільська область, Україна) з книгами українською мовою, які незабаром можна буде взяти почитати. Така підтримка переселенців, що опинилися в іншомовному середовищі, є безцінною.

Бібліотекарі також долучаються до волонтерської діяльності. Так, наприклад, начальник науково-методичного відділу наукової бібліотеки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова Юлія Моргун входить до команди активістів, яка працює на потреби Височанської ОТГ. Волонтери надають посильну допомогу у забезпеченні соціально незахищених жителів громади та внутрішньо переміщених осіб: отримують та розподіляють гуманітарну допомогу; займаються забезпеченням місцевої поліклініки речами для малят до 3-х років, дитячим харчуванням, вітамінами, а також іграшками і засобами дитячої гігієни; закупають медикаменти та доставляють гуманітарну допомогу і ліки тим мешканцям, які не спроможні дістатися пунктів видачі та аптеки. Діяльність

команди волонтерів, до складу якої входить бібліотекарка, була відзначена подякою від Височанської ОТГ.

Таким чином, у ці непрості часи українські бібліотекарі стоять разом із народом. Там, де це можливо, бібліотеки продовжують надавати свої послуги користувачам, у тому числі, дистанційно. Бібліотеки працюють у кіберпросторі проти дезінформації, проводять семінари та майстер-класи, приймають переселенців, надають їм посильну допомогу, займаються волонтерською діяльністю. В умовах воєнного стану вони продовжують виступати базовими соціально-комунікативними структурами, які концентрують комунікаційну культуру суспільства і забезпечують комунікаційні процеси з використанням документів, інформації і знань.

ЗАЯВА-АНКЕТА УЧАСНИКА

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Прізвище, ім'я, по батькові (українською та англійською мовами)

Фомичова Ксенія Сергіївна/ Fomychova Kseniia Serhiivna

Учене звання, науковий ступінь (українською та англійською мовами), місце роботи, посада

Кандидат наук із соціальних комунікацій/ PhD in Social Communications,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М.
Бекетова, вчений секретар Наукової бібліотеки

Контактний e-mail

Kseniia.Fomychova@kname.edu.ua

Контактний телефон

+380632405667

Тема / назва тез доповіді (українською та англійською мовами)

Діяльність бібліотек України в умовах воєнного стану /

Ukrainian libraries activity during martial law

Секція / напрям / розділ

Інформаційна, бібліотечна, архівна справа в умовах цифрових
трансформацій

Адреса та номер відділення Нової пошти і телефон

Харків, відділення 73, т.0632405667